

Un dels grans

Avui, 25 de març de 2009

Jordi Coca

Ricard Salvat va ser un home clau per al teatre català de la segona meitat del segle xx. Director d'escena, catedràtic a la Universitat de Barcelona, escriptor, estudis i promotor d'entitats i iniciatives vinculades al món del teatre, va ser també un dels introductors de Brecht a Catalunya. Inicialment el seu nom cal relacionar-lo amb l'Agrupació Dramàtica de Barcelona (ADB), i és essencial pel que fa l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (EADAG), de la qual va ser fundador. Però també passa per l'intent de gestionar el Teatro Nacional de Barcelona entre l'any 1968 i el 1975, per la direcció del Festival de Sitges i, entre altres iniciatives, per l'AIET, que, en tant que associació d'investigació teatral, li va permetre de continuar i promoure l'enorme xarxa de contactes internacionals que tenia.

Però els darrers anys, d'ençà que una nova generació s'ha fet càrrec al nostre país de les institucions públiques teatrals, Ricard Salvat ha estat tractat amb menyspreu i no se l'ha tingut en compte en cap dels aspectes de la seva personalitat. Al marge del darrer muntatge sobre *Mirall trencat*, de Mercè Rodoreda, que li va suposar un enorme esforç en tots els sentits i que va ser un gran èxit de públic,

encara es recorda l'oportunitat que li va oferir Josep Muntanyès de remuntar al Teatre Lliure el seu clàssic *Ronda de mort a Sinera*, que també va omplir el teatre. Abans i després d'això, al nostre país res de res. Aquesta marginació que ha hagut de patir ell, i que encara pateixen tants altres noms —autors, directors, etc.—, és una de les injustícies més flagrants que la vida cultural catalana ha comès mai en la seva història. Esborrant generacions senceres i minimitzant les personalitats anteriors injustificadament s'empeteixen les perspectives i es cau en una trista manera de construir un país.

Però al marge d'aquesta misèria actual, i amb tantes dificultats i contradiccions com es vulgui, és evident que Salvat va construir al llarg de la seva vida, i amb projecció internacional, una mirada complexa sobre el teatre del segle xx. La feina que va desenvolupar a partir de 1960 al capdavant de l'EADAG, on va aglutinar el bo i millor del teatre posterior, és un exemple d'obertura conceptual i de punt de trobada. Atent als corrents més innovadors i abanderat del teatre èpic, Salvat tenia les portes obertes a tota mena de recerques i als canvis radicals en els sistemes de producció que el país necessitava.

L'EADAG, combinant les funcions d'escola i de centre d'animació i de producció teatrals, més endavant va fer el pas cap a la professionalitat plena i és a l'origen de bona part del teatre posterior.

És innegable que Ricard Salvat tenia un caràcter difícil i que, sota les seves maneres sempre amables, de vegades generava problemes que es giraven en contra d'ell mateix. Però el món és ple de personalitats acusades i això no és excusa per a l'ocultació de què ha estat víctima els darrers anys. Queden per a la història els seus llibres, els seus articles, i muntatges de tanta transcendència com *Primera història d'Esther*, de l'any 1963.

Fa set anys, tot just inaugurada la nova etapa del Teatre Lliure a Montjuïc, *Ronda de mort a Sinera* imposava amb contundència el seu immortal magisteri davant d'un públic que, en la seva majoria, ignorava el significat històric d'aquest mític muntatge de Ricard Salvat. A ell, segurament, el van afalagar els aplaudiments i les excel·lents crítiques, però també li va haver de causar pena la general sensació de sorpresa davant l'excel·lència dramàtica i poètica de la seva adaptació de l'obra de Salvador Espriu. La calorosa rebuda de qui semblava que se n'havia anat quan Salvat mai no se'n va anar (voluntàriament) del paisatge teatral català.

En moltes etapes de la seva vida va buscar noves fronteres per alliberar-se de l'asfíxia d'un sibil·lí ostracisme, però mai no va renunciar a ser un actiu que posava

la seva valuosa experiència al servei del teatre català. Una infatigable obstinació no sempre compresa. Una renúncia general a cercar la seva complicitat en franca contradicció amb una biografia professional —com a director d'escena, acadèmic i estudiós— que durant dues llargues dècades va capitalitzar l'avançada artística del teatre fet a Catalunya. Per ser clars: els anys seixanta i setanta no es comprenen sense l'activitat teatral desplegada per Ricard Salvat.

Per a la generació més jove de la crítica, Salvat era història viva que passejava la seva incansable curiositat per totes les estrenes. El teatre era el seu espai natural i si no podia ocupar l'escenari, ocupava la seva butaca a la sala com a espectador de mirada insaciable. La qüestió era mantenir com fos, amb impertorbable tossuderia, intacte el vincle amb el teatre. Si l'*statu quo* del teatre català no comptava amb ell, ell va trobar el mètode de respondre al cercle tancat amb un projecte, el Festival EntreCultures, que trencava aquest cercle obrint la seva Tortosa natal a les dues ribes del Mediterrani. Aquesta aventura tampoc no va trobar arrels, però queda com a exemple de la fe cega de Ricard Salvat en la cultura i el teatre com un bé social a defensar contra tot i tothom.

Com deia en un «Quadern de Teatre» en aquest mateix diari fa tres anys, «és difícil veure Salvat com un màrtir. La seva obstinació ha tingut a vegades la vehemència implacable del capità Ahab».